

DE SCHAMMER 2011- 2012

Leoni Heijman en Paul Lindhout

In 2011 zijn wij in Leusden komen wonen. Al gauw viel ons oog op De Schammer, een gebied in aanleg waar de graafmachines nog af en aan reden, maar dat medio dat jaar zou worden opgeleverd. Welke vogels zouden zich hier gaan vestigen? Welke in het eerste jaar, waarin de vegetatie nog tot ontwikkeling moest komen, en welke in de jaren erna? Deze nieuwsgierigheid deed ons besluiten de broedvogels te gaan inventariseren.

De naam De Schammer komt van de boerderij 't Scham, waar de oude boer nog woont, die wij regelmatig spraken. Hij zag de veranderingen van zijn boerenland met lede ogen aan.

De Schammer - Hennie van de Vendel

Inrichting

Het nieuwe terrein is multifunctioneel. Een deel is ingericht voor recreatie, maar het grootste deel is bestemd voor natuur. De oevers van de Barneveldse Beek en het Valleikanaal zijn ter plaatse vogelvriendelijk gemaakt. Bij overstroming van de Barneveldse Beek dient het gebied als waterberging. Beheerder van De Schammer is het Utrechts Landschap.

Het voedselrijke agrarische land is deels uitgegraven tot op de schrale bodem,

zodat de oorspronkelijke vegetatie weer een kans krijgt. Er zijn poelen met rietkragen aangelegd. Er is veel afwisseling in vegetatie qua aanleg en beheer (maaien) en in nat en droog gebied.

Recreatie

Vanuit recreatief oogpunt zijn er wandel-, fiets- en ruiterspaden gekomen. Duidelijk is aangegeven waar het verboden is voor mens en/of hond, maar dat vraagt enige discipline. Wij hebben gezien hoe honden het veld in werden gestuurd, ganzen en eenden opjagend. Gelukkig lijken de terreinen die specifiek als broedgebied zijn aangeduid als zodanig gerespecteerd te worden. Als de poelen bevroren zijn kan er volop geschaatst worden. Het was vorige winter een waar volksfeest. De overwinterende watervogels hielden in het Valleikanaal een plek ijsvrij en lieten zich graag voeren.

Ons telgebied

De Schammer is via de Barneveldse Beek verbonden met het eerder aangelegde Bloeidaal. Het door ons gekozen telgebied wordt begrensd door de Barneveldse Beek, de grondwal van de A28, de Horsterweg en het Valleikanaal en is 50 ha groot. Daarin liggen ook enkele boerderijen met akkers en een hockeyterrein; goed voor de soortendiversiteit.

Welke vogels zouden zich gaan nestelen rond de aangelegde plasjes, in het nieuwe riet, in de knotwilgen (steenuil?) of op de kale gedeelten? Spannend. In 2011 dienden zich al vroeg een aantal kleine plevieren aan, een typische pioniersoort. Maar zouden zij zich ook gaan vestigen?

Wat te denken van rallen of spotvogels, bosrietzangers en blauwborsten? Misschien de ijsvogel? Dit soort nieuwsgierigheid helpt enorm om vroeg uit de veren te gaan. Een must om de vroegste vogelzang te beluisteren.

Het resultaat van 2011

De knotwilgen werden ingenomen door holenduiven. Op een veld dat als broedgebied is aangemerkt en als zodanig met rust wordt gelaten, telden wij drie broedparen kleine plevier. Een vierde paartje nestelde iets verderop in een niet afgeschermd gedeelte en is daardoor wellicht niet succesvol geweest. Zomergasten als roodborsttapuit, zwarte roodstaart en braamsluiper lieten zich even zien, maar trokken weg.

We zagen geen rallen en geen blauwborsten, alhoewel die allebei in het nabije Bloeidaal al wel werden gesignaleerd. Wel enkele spotvogels en bosrietzangers. In het oude riet langs het Valleikanaal ("Schammer-Zuid") veel kleine karekieten. Bij de boerderijen enkele ringmussen. Verder veel Kieviten en enkele tureluurs en grutto's.

Het resultaat van 2012

Belangrijkste ontwikkeling ten opzichte van 2011 was de vorming van riet. Het resultaat loog er niet om. Bosrietzanger ging van 3 naar 11 territoria en rietgors van 0 naar 10! De watervogels vonden in de drassigheid een nestplaats getuige de komst van dodaars, fuut, bergeend en slobeend. Dankzij een nachtelijk bezoek

van Gideon Vreeman konden wij ook een waterral noteren. Grutto en tureluur zakten in aantal, maar de kleine plevier handhaafde zich met vier broedparen. De blauwborst heeft mogelijk zijn intrede gedaan, maar nog geen zeker territorium binnen ons telgebied, wel net daarbuiten. Wij houden hem in de gaten. De spotvogel zakte van 3 naar 1 paar. Bij meer soorten stelden wij een korte verblijfsduur vast. Wij veronderstellen dat dat heeft te maken met de recreatiedruk. Het lijkt het onvermijdelijk gevolg van de multifunctionele bestemming van De Schammer.

De ijsvogel

Zowel in 2011 als in 2012 heeft de ijsvogel zich goed laten zien. Dat leverde in beide gevallen een geldig territorium op. Het afsteken van een wand in het Valleikanaal (door Utrechts Landschap) leek zijn vruchten af te werpen. In 2011 was hij helaas weer snel vertrokken en zagen de oeverzwaluwen hun kans schoon om zich in de wand te vestigen. In 2012 heeft de ijsvogel feller doorgezet. Wij hebben hem ter plaatse oeverlopers zien verjagen. De oeverzwaluwen waagden zich er niet en vestigden zich waarschijnlijk in een nabije zandhoop, net buiten het gebied.

	2011	2012		2011	2012		2011	2012
fuut	0	3	grutto	2	1	zwartkop	1	2
dodaars	1	3	tureluur	5	3	tijftjaf	5	5
knobbelzwaan	1	1	holenduif	8	6	fitis	2	1
grauwe gans	2	3	houtduif	8	4	pimpelmees	4	3
gr. Can gans	2	1	Turkse tortel	1	0	koolmees	7	6
krakeend	3	5	ijsvogel	1	1	boomkruiper	1	1
wilde eend	8	11	veldleeuwerik	0	1	gaai	2	1
kuifeend	9	6	oeverzwaluw	4	0	ekster	1	1
bergeend	0	1	witte kwik	6	5	kauw	1	1
slobeend	0	1	winterkoning	2	3	zwarte kraai	4	3
fazant	1	3	heggenmus	3	5	spreeuw	5	4
waterral	0	1	merel	5	7	huismus	8	5
waterhoen	2	3	zanglijster	2	1	ringmus	2	4
meerkoet	10	10	bosrietzanger	3	11	vink	4	3
scholekster	5	3	kleine karekiet	9	8	groenling	1	0
kleine plevier	4	4	spotvogel	3	1	kneu	2	0
kievit	10	9	grasmus	4	6	rietgors	0	10

Tabel 1 Aantal getelde territoria in De Schammer in 2011 en 2012.

Gezien de plek van de ijsvogelwand, langs een druk belopen voetpad, ligt verstoring door mens of huisdier voor de hand. In 2012 hebben we op 15 mei voor het laatst een ijsvogel zijn nesthol zien binnengaan.

Andere waarnemingen

Beide winters verbleven grote groepen grote Canadese ganzen in de Schammer en Bloedaal, tot 140 exemplaren, vaak vergezeld door enkele Indische ganzen en eenmaal een (geringde) roodhalsgans. Andere gesignaleerde escape: Chileense flamingo. Verder waren er kortstondige bezoeken van onder andere zwarte ruiters, groenpootruiter, regenwulp, zwartkopmeeuw, casarca, zomertaling, brilduiker en nonnetje. In het voorjaar van 2011 verbleef er enkele weken een groepje van vijf bosruiters. Fraai om deze elegante ruiters van dichtbij te volgen. Eenmaal zagen wij een kraanvogel overvliegen. Pal boven ons. Dat voelt geweldig. Peter van Wee meldde een overvliegende rode wouw.

Tureluur - Jan van der Greef

De toekomst

Zullen de kleine plevieren zich handhaven, zal de blauwborst zich definitief gaan vestigen en zet de ijsvogel nu wel door? En komen er nog nieuwe soorten bij? We gaan het zien.

Het plan ligt er om in de nabije toekomst de A28 te verbreden ter hoogte van De Schammer. Dat is het lot van een plek zo dicht bij knooppunt Hoevelaken. Bij de aanleg van de grondwal tussen De Schammer en de snelweg is rekening gehouden met deze uitbreiding, maar niet zeker is of dat voldoende is geweest. Het opschuiven van de wal zou een grote ingreep in een klein gebied betekenen en zal niet zonder gevolgen blijven. Een reden te meer om de ontwikkelingen te volgen en in kaart te blijven brengen.